

Балабай І. С.

викладач кафедри англійської мови

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С.
Сковороди

м. Харків, Україна

Малихіна О. Є.

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри філософсько-психологічної антропології

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ

УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«Психологія та педагогіка: сучасні методики та інновації, досвід
практичного застосування» 23–24 жовтня 2020 р.

Львів

**ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ У
КОНСТРУКТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Серед завдань, які стоять перед сучасною дошкільною освітою важливе місце займає розвиток мовлення дітей, оскільки опанування рідною мовою виступає істотним чинником пізнання, комунікації та розвитку їх особистості.

Проблема розвитку мовлення дітей у дошкільному віці стала предметом вивчення А. Богуш, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Д. Ельконіна, Л. Калмикової, К. Крутій, О. Леонтєва, Л. Мацько, Ф. Сохіна, О. Ушакової та інших. За думкою Ф. Сохіна, мовлення дитини розвивається на основі наслідування мовлення дорослих, її запозичення та відтворення, що виступає як основний психологічний механізм опанування мовою. Підтверджуючи цю думку О. Ушакова зазначає, що діти вже з трьох років поза спеціального навчання виявляють неабиякий інтерес до мовної дійсності, створюють нові слова, орієнтуючись як на смислову, так і граматичну складові мови. Водночас дослідниця визнає, що під час стихійного мовленнєвого розвитку лише деякі діти досягають достатньо

високого рівня, тому необхідно спеціальне навчання, спрямоване на опанування дитиною мовлення, головним завданням якого є формування мовленнєвих узагальнень і елементарного усвідомлення явищ мовлення та мови.

У дослідженнях А. Богуш, Н. Гавриш, Д. Ельконіна, Л. Калмикової, О. Ушакової, присвячених проблемі розвитку мовлення дітей дошкільного віку доведено, що його розвитку сприяють різні види діяльності дитини, зокрема гра, малювання, конструювання. Нашу увагу привернув такий аспект даної проблеми, як розвиток мовлення у процесі конструкторської діяльності. Конструювання як вид продуктивної діяльності дітей дошкільного віку, результатом якого виступає створення дитиною певного продукту, вивчали І. Біла, Ю. Грицкова, А. Давидчук, К. Зворигіна, Т. Кривошея, З. Ліштван, Л. Парамонова, Л. Сухар та інші.

У сучасних дослідженнях зазначається роль конструктивної діяльності у розвитку в дитини наочно-образного мислення, формуванні в неї уявлень про цілісність образів предметів навколишнього світу, про простір, переміщення та мінливість просторових відносин (Т. Кривошея, М. Поддьяков), творчих здібностей дошкільнят (І. Біла, Ю. Грицкова), у розширенні активного словника дитини, розвитку її зв'язного мовлення та вдосконаленні комунікативних навичок (З. Ліштван, Л. Парамонова, Т. Пеккер). Вивчення й аналіз наукової літератури показує, що найбільш досліджений вплив конструкторської діяльності на розвиток сенсорно-перцептивних процесів, мислення та творчих здібностей дітей дошкільного віку, в той час як питання про роль конструювання в розвитку мовлення дошкільників не отримало достатнього емпіричного вивчення.

Дослідники вказують, що центральним моментом конструювання є аналітико-синтетична діяльність з вивчення предметів, результатом якої є пізнання об'єкта як в цілому, так і окремих його частин, розуміння логіки їх з'єднання та способу побудови. На її основі дитина планує процес діяльності, створює задум, успішність реалізації якого значною мірою залежить від вмінь дошкільника планувати і контролювати процес конструювання, яке розвивається під керівництвом дорослого. Удосконалення аналітико-синтетичної діяльності створює основу для конструктивної творчості дошкільника та розвитку мовленнєвих навичок.

Конструювання є універсальним видом діяльності, що дозволяє дитині зрозуміти поняття «ціле» та «частина» предмету, зазначає В. Раєва виокремлюючи два напрямки змісту навчальної роботи:

– розвиток у дітей аналітико-синтетичної діяльності (ціле, що складається з частин, частини, об'єднані в ціле);

– розвиток у дітей розуміння користі і краси споруди (тобто що являє собою ця споруда і її місце в просторі).

З нашої точки зору, дані напрями мають різні можливості для розвитку мовлення дошкільників. Так, розвиток у дітей аналітико-синтетичної діяльності аналізаторів дозволяє створювати задум, планувати хід конструювання, визначити способи конструювання. У ході подібної роботи діти можуть навчитися визначати ознаки предметів, зокрема, колір, форму, величину, довжину, ширину, висоту тощо; складати ціле з частин за зразком. Такого роду завдання сприятимуть практичному пізнанню властивостей геометричних тіл і просторових відносин, розвитку умінь аналізувати частини предметів та синтезувати їх, об'єднуючи в цілісний образ. Подібна робота позначатиметься на мовленні дітей: збагачуючи її новими термінами, поняттями (брусок, куб, піраміда, цеглина і ін.), які в інших видах діяльності вживаються рідко. Процес розглядання та вивчення дітьми деталей конструктора сприятиме уточненню та активізації визначення та називання ними властивостей предметів (колір, величина, розмір тощо). Тематична організація занять дозволить проводити роботу щодо вживання узагальнюючих слів. Сполучення показу предмета та дій з ним сприятиме правильному вживанню понять (високий – низький, довгий – короткий, широкий – вузький, великий – маленький), точній словесній вказівці напрямку (над – під, вправо – вліво, вниз – вгору, ззаду – спереду).

Другий напрямок – розуміння користі, міцності й краси споруди, тобто формування уявлень про споруду й її місце в просторі – сприятиме формуванню вмінь будувати, дотримуючись певних правил. Кожен етап будівництва має супроводжуватися коментарем і відповідним зображенням: підлога, стіни, дах, вікно, двері. Під час роботи за другим напрямком діти навчатимуться будувати різні конструкції, таким чином, щоб вони були міцними і їх можна було використати у грі. Ознайомлення з різними темами поглиблюватиме уявлення дітей про довкілля, збагачуватиме словниковий запас новими словами, а також створюватиме умови для переведення слів із пасивного до активного словника. Стимулювання дітей до коментування своїх дій у процесі створення нової моделі, а потім до розповіді про неї сприятиме розвитку граматичних вмінь та зв'язності мовлення.

Вивчення психолого-педагогічної літератури дозволило виокремити умови, яких повинен дотримуватися педагог під час занять з конструювання для повноцінного мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку:

– поступове розкриття під час занять різних тем, що сприятиме збагаченню лексичного запасу словами, які стосуються різних сфер

життєдіяльності людини;

– стимулювання дитини до коментування своїх дій у процесі створення нової моделі, а потім – до розповіді про неї: що це за модель, який вона має вигляд, що з нею можна робити і т. д.;

– ознайомлюючи дитину з деталями конструктора, педагог має вчити не лише способам їх з'єднання, але й надавати знання про офіційно прийняті назви цих деталей та їх частин;

– вихователь має слідкувати за правильністю та чіткістю власного мовлення;

– сполучення індивідуальної та групової форм роботи, оскільки групова форма організації занять сприятиме розвитку у дітей комунікативних здібностей, мовленнєвої ініціативи;

– при оцінці колективної роботи дітей вихователь має враховувати не тільки якість готової продукції, а й сам процес спільної діяльності, заохочуючи прояв поваги до роботи однолітків, вміння домовлятися один з одним.

Отже, вивчення наукової літератури з даної проблеми дозволяє зробити висновок, що заняття з конструювання організовані відповідно до виокремлених напрямів здійснюватимуть значний вплив на розвиток мовленнєвих умінь дошкільників: збагачення їх словникового запасу, вдосконалення вміння визначати та вживати узагальнюючі слова; вдосконалення граматичних умінь, зростання зв'язності мовлення, вміння користуватися словами, які позначають мовний етикет, вдосконалення вміння відповідати на питання, складати спільну розповідь спільно з дорослим.

Список літератури:

1. Біла І.М. Конструювання як засіб розвитку творчості дошкільнят / І.М. Біла // Дошкільнє виховання. – 2010. – № 5. – С. 10-13.
2. Грицкова Ю. В. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами LEGO-конструювання / Ю.В. Грицкова // Інноваційна педагогіка : наук. журн. Причорномор. н.-д. ін-т екон. та інновацій. – Одеса : ПНДІЕІ, 2019. – Вип. 12. – Т. 2. – С. 106-109.
3. Рібцун Ю.В., Рібцун О.В. Вихователь й малюки конструюють залюбки : метод. посіб. для роботи з дітьми 3-6 років. Київ : Генеза, 2017. – 192 с.
4. Стеценко І.Б. ЛЕГО-конструювання як компонент STREAM-освіти для дошкільників. / І.Б. Стеценко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2016. – № 5 – С. 37-41. задатки особливо багато творчо обдарованих людей, оскільки

саме їм найскладніше адаптуватися до життя, досягти успіху, знайти своє місце у суспільстві.

Отже, проведений аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми динаміки прояву обдарованості дозволяє стверджувати, що найбільш оптимальним шляхом розвитку обдарованості є максимально повне розкриття можливостей кожного віку, глибоке їх проживання, а не «забігання» наперед.

сс.47-51